

Připomínky SK RVŠ k Plánu implementace reformy finanční podpory studentům vysokých škol

12. 5. 2010

1. Připomínky k průběhu přípravy Plánu implementace

Problematika rovných příležitostí v přístupu ke studiu i v průběhu studia a odstraňování všech forem diskriminace patří dlouhodobě k prioritním oblastem práce SK RVŠ. Ve svém Programovém prohlášení pro stálé zasedání 2009 – 2011¹ žádá odstranění věkové diskriminace v přístupu k různým formám podpory studujících (kapitola 3, 5. 3) i rozvoj a optimalizaci přímých i nepřímých forem podpory, které zlepšují podmínky pro studium (kapitola 5. 2). Systému půjček se pak výslovně věnuje kapitola 5.4. SK RVŠ v případě zavedení systému půjček podpoří model státem garantovaných půjček s nízkým úrokem, včetně pojištění v případě platební neschopnosti. SK RVŠ požaduje také zavedení systému komplexní podpory studujících s hendikepem (kapitola 5.3.2).

SK RVŠ proto vyslovuje hluboké politování nad tím, že nebyla přímo oslovena již v průběhu přípravy Plánu implementace navzdory tomu, že již od počátku příprav reformy terciárního vzdělávání opakovaně deklarovala zájem se na ní aktivně podílet. SK RVŠ je také přesvědčena, že pro kvalitní a zevrubné prostudování a zpracování připomínek k poměrně rozsáhlému Plánu implementace včetně podrobných příloh je desetidenní termín (dokument byl prostřednictvím Agentury RVŠ rozeslán dne 4. 5. 2010, termín pro zaslání připomínek MŠMT je 14. 5. 2010) naprosto nedostačující, zejména jedná-li se o významný podkladový materiál, předkládaný vládě ČR ke vzetí na vědomí.

---

¹ Dostupné z URL: <<http://skrvs.cz/index.php?aid=916>>.

2. Připomínky k dokumentu III. – Plán implementace reformy finanční podpory studentům vysokých škol

SK RVŠ podporuje zavedení efektivního systému finanční pomoci studentům. Problematiku nerovností v přístupu k vysokoškolskému vzdělávání je však potřeba řešit komplexně, neboť základní nerovnosti vznikají ve stupních vzdělávání, které předcházejí terciárnímu stupni. Systém, který umožní finanční dostupnost studia všem bez ohledu na socioekonomické rozdíly, pak může tyto nerovnosti pouze korigovat, zejména pokud se jedná o nerovnosti, jejichž primárním zdrojem není socioekonomický status. Pro úspěšné plnění jednoho z hlavních cílů reformy finanční podpory studujících je také potřeba reflektovat existující habitus studujících – není možné jednoduše implementovat modely, které fungují ve skandinávských zemích nebo v Nizozemí, kde existuje tradice rychlého osamostatňování mladých lidí a vysoké finanční nezávislosti na rodině. Situace v ČR (i v okolních zemích) vychází z jiného uspořádání a není možné ji snadno změnit pouhým zavedením nástrojů, které tuto vysokou samostatnost předpokládají. Stejně tak je nerealistické předpokládat, že k případné změně dojde v krátkodobém horizontu.

SK RVŠ také upozorňuje na to, že předkládaný materiál nedostatečně identifikuje rizika existujících systémů finanční podpory studujících. To se týká zejména systému zavedeného v Nizozemí, který se ukazuje jako problematicky udržitelný zejména v situaci finanční krize – a to i navzdory zvyšování školného (které v současné době činí průměrně 1650 EUR ročně). V současné době se vede v Nizozemí diskuse o reformě systému, která by zachovala pouze existenci studentských půjček. Průzkum nizozemské národní studentské reprezentace (Landelijke studenten vakbond – LSVb) prokázal, že v případě faktického zrušení studijních grantů by 20 % studujících pravděpodobně muselo přerušit či ukončit studium a zásadně by se také snížil zájem absolventů středních škol o vysokoškolské studium². Proklamované efekty zavedení systému grantů a půjček na snižování socioekonomických nerovností v přístupu ke studiu tedy rozhodně nejsou jednosměrné a mohou s sebou přinášet nezamýšlené negativní důsledky.

---

² AFSCHAFFEN STUDIEFINANCIERING LEIDT TOT LEEGLOOP HOGER ONDERWIJS, tisková zpráva LSVb, 1. 4. 2010, dostupné z URL: <<http://www.lsvb.nl/pers/afschaffen-studiefinanciering-le.html>>.

1.2. Cíl

Cíle

- a) SK RVŠ dlouhodobě podporuje odstranění věkově diskriminace a změnu pojetí studujících v legislativním systému.
- b) SK RVŠ podporuje řešení pomoci studujícím s hendikepem ve zvláštním režimu
- c) SK RVŠ podporuje dlouhodobě udržitelnou reformu a posílení přímé finanční pomoci při zachování těch nepřímých forem podpory, které se ukazují jako funkční a jejichž převedení na podporu přímou by si vyžádalo vysoké náklady.
- d) SK RVŠ zásadně odmítá návaznost univerzální studijní podpory na další podmínky, jako je například prodloužení studia nad standardní dobu nebo neúspěšné ukončení studia.
- e) SK RVŠ podporuje zacílenou podporu pro studenty z rodin s nižšími příjmy vyplácenou jako sociální dávku³.
- f) SK RVŠ podporuje zavedení státem garantovaného zavedení systému půjček s nízkým úročením.
- g) SK RVŠ podporuje zavedení systému spoření na vzdělání.
- h) SK RVŠ podporuje zavést systém zvláštního režimu pro zaměstnávání studentů, který bude minimalizovat rizika zneužití zejména ze strany zaměstnavatelů.
- i) SK RVŠ se nestaví proti zřízení soukromoprávních institutů finanční podpory studujícím, je však přesvědčena o tom, že finanční podpora studujících vedoucí ke snižování nerovností v přístupu ke studiu je veřejným zájmem a odpovědností a měla by tedy být v co největší možné míře garantována státem.

---

³ Programové prohlášení SK RVŠ 2009 – 2011, kapitola 5.2.3, dostupné z URL: <<http://skrvs.cz/index.php?aid=916>>.

1.3. Uvažované principy návrhu reformy

1.3.4.

SK RVŠ zásadně nesouhlasí se zavedení základního studijního grantu, který by se v případě neplnění studijních povinností (není navíc jasně uvedeno, co vše tento pojem zahrnuje) změnil na půjčku. Tato úprava by výrazně změnila současný systém, kdy je nepřímá podpora adresována formou daňové slevy rodičům studujících. Z univerzální nepřímé podpory by se tak stala podpora přímá, ovšem podmíněná. Zavedení takového systému by vedlo k negativnímu dluhovému zatížení neúspěšných studujících (v případě změny grantu na půjčku při neúspěšném studiu) nebo těch, kteří si studium prodlužují např. z důvodu zahraničního studijního pobytu (v případě změny grantu na půjčku při překročení standardní doby studia). SK RVŠ podporuje zavedení nevratné univerzální studijní podpory, která by byla vyplácena studujícím po standardní dobu studia navýšenou o jeden rok, a to pouze jednou za život.

1.3.6.

SK RVŠ podporuje zavedení systému půjček s nízkým úrokem, součástí implementace by však mělo být zvýšení informovanosti o rizicích zadlužování a následného vymáhání dluhu.

1.3.8.

SK RVŠ podporuje zvýhodnění příležitostné práce a praxe studujících. SK podporuje pojetí praxe jako práce za úplatu, je však potřeba reflektovat zkušenosti ze zemí, kde došlo k zásadní implementaci praxe do studijních kurikul, případně do zaměstnávání čerstvých absolventů – negativní dopady těchto opatření (tedy maximalizaci benefitů ze strany zaměstnavatelů) dobře ukazuje např. situace v Německu (fenomén tzv. Generation Praktikum).

SK RVŠ podporuje další diskusi a rozpracování systému daňových úlev, ten by měl být maximálně transparentní a měla by být zajištěna ochrana proti případné vysoké míře zneužívání ze strany zaměstnavatelů.

1.3.9.

SK RVŠ podporuje další diskusi o zavedení výdajů na vzdělávání zaměstnanců jako daňově uznatelných, systém by však měl být dostatečně transparentní a měl by motivovat zaměstnavatele k preferenci dalšího vzdělávání zaměstnanců ve spolupráci s vysokými školami.

SK RVŠ nesouhlasí se zavedením motivačního příspěvku na živobytí. Mohlo by docházet k masivnímu zneužívání systému tak, že by došlo k poklesu mezd – a ten by byl kompenzován vyplácením motivačního příspěvku na živobytí. Mohlo by tak dojít k výpadku plateb daní z příjmů i příspěvků do systémů zdravotního pojištění a sociálního zabezpečení. Možná rizika tohoto návrhu tak jsou v rozporu s cílem rozpočtové neutrality celého systému.

SK RVŠ také žádá podrobné rozpracování návrhu transparentního systému možnosti úhrad školného na SVŠ zaměstnavateli i podnikových stipendií a příspěvků.

2. Připomínky k dokumentu V. – Ustavení mezirezortní komise

Mezirezortní komise pro přípravu věcného záměru zákona o finanční pomoci studentům vysokých škol má být podle návrhu sestavena ze zástupců ústředních orgánů státní správy a zástupců „vnějších aktérů“. Konkrétně se má jednat o reprezentaci akademických obcí vysokých škol a vedení vysokých škol podle § 92 Zákona č. 111/1998 SB. o vysokých školách a některá studentská sdružení. SK RVŠ upozorňuje na to, že tato sdružení nejsou reprezentativními orgány studentů a studentek českých vysokých škol. Důrazně proto žádá podrobné zdůvodnění, proč byla do mezirezortní komise navržena včetně kritérií, která byla pro tento výběr zvolena.

V případě, že by studující v komisi měly zastupovat i jiné organizace než národní studentská reprezentace, žádá SK RVŠ takové zastupení studentských organizací, které bude reflektovat odlišné potřeby studujících podle oborů (umělecké obory na vysokých školách) a specifickou situaci některých skupin (např. studujících s hendikepem) i zastoupení významných zájmových a servisních studentských organizací.